

2. Корнєєв В. П. Технології в навчанні географії / В. П. Корнєєв – Х.: Вид. група “Основа”, 2004. – 112 с. – (Серія “Бібліотека журналу “Географія””; Вип. 5).
3. Корнєєв О. В. Методика шкільного географічного краєзнавства / О. В. Корнєєв. – Х.: Вид. група “Основа”, 2007. – 144 с. – (Серія “Бібліотека журналу “Географія””)
4. Обозний В. В. Краєзнавча підготовка вчителя / В. В. Обозний. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 254 с.
5. Топузов О. М. Загальна методика навчання географії: підручник / О. М. Топузов, В. М. Самойленко, Л. П. Вішнікіна. – К.: ДНВП “Картографія”, 2012. – 512 с.
6. Тронько П. Т. Краєзнавство України: Здобутки і проблеми / П. Т. Тронько. – К.: Інститут історії України НАН України, 2003. – 126 с.

Тертичная И. П., Холостенко Л. В. Некоторые аспекты научно-методического сопровождения реализации краеведческого принципа обучения географии.

Авторы статьи рассматривают проблемы организации научно-методического сопровождения реализации краеведческого принципа обучения географии в школе. В статье всесторонне проанализирована система работы научно-методической лаборатории географии и экономических знаний Одесского областного института усовершенствования учителей по выявлению, систематизации и распространения передового педагогического опыта учителей области по использованию краеведческого принципа обучения географии. Статья будет полезна для методистов методических кабинетов (лабораторий), учителей географии.

Ключевые слова: обучение географии, краеведческое образование, содержание краеведческой деятельности, научно-методического сопровождение.

Tertichna I. P., Kholostenko L. V. Some aspects of scientifically methodical accompaniment of realization of regional principle of studies of geography.

The authors consider the problem of scientific and methodological support of the principle of regional geography teaching in schools. The article comprehensively analyzes the system of scientific and technical laboratories geography and economic knowledge of the Odessa Regional Institute of Teachers to identify, systematize and disseminate best teaching experience teacher area with the use of the principle of regional learning geography. The article will be useful for educators teaching rooms (laboratories), teachers of geography.

Keywords: learning geography, local history education, the content of local history, scientific and methodological support.

УДК 331.102.344

Уваркіна О. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОДУКТИВНОСТІ
РОЗУМОВОЇ ПРАЦІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

У статті визначаються соціально-педагогічні умови, що сприяють підвищенню продуктивності розумової праці студентської молоді. Аналізується їх роль у процесі адаптації студентів у вищому навчальному закладі через оволодіння системою знань, умінь, навичок та методів розумової праці. Особлива увага зосереджена на проблемі розвитку природжених здібностей. Визначено поняття “культура розумової праці”.

Ключові слова: умови, розумова праця, розумова продуктивність, здібності.

Якість професійної підготовки майбутнього спеціаліста залежить від набуття широкого спектра мультидисциплінарних знань. Не завжди студент може самостійно адаптуватися в новому соціальному оточенні вищого закладу освіти та оволодіти великим обсягом знань з різних навчальних курсів та дисциплін. Безумовно, велике значення має педагогічна майстерність, професійні знання та особистість викладача, але основною

умовою оволодіння великим обсягом професійних знань є система умінь, навичок розумової праці, які необхідні для успішного навчання у вищому навчальному закладі.

Розумова праця – це здатність ефективно виконувати роботу, яка потребує тривалого розумового напруження. Фізіологічно вона характеризується довготривалим збереженням необхідних для роботи оптимальних осередків збудження в корі головного мозку при стійкому гальмуванні інших ділянок кори. Психологічно це виражається в тривалій інтенсивній увазі до об'єктів спостереження, запам'ятовуванні, роздумах. [2]

Об'єктивні процеси, що відбуваються в суспільстві, викликають необхідність не тільки підготовки кваліфікованого фахівця, а й формування культури його розумової праці. Культура розумової праці – це організація праці з дотриманням умов, що забезпечують максимальну продуктивність розумової діяльності при найменшій витраті енергії. Ці умови сформовані багатовіковим досвідом людства і результатами спеціальних досліджень, здійснених представниками багатьох наук, насамперед гігієни, фізіології, педагогіки і психології.

На думку психолога Тома В'южека, в певному значенні мозок подібний тілу. Якщо його не тренувати, він слабшає і стає млявим. Мозок у бездіяльному стані не вирішує ніяких серйозних завдань. У ментальних, образно кажучи, “м'язах”, відбувається застій. Хоча насправді йдеться про чуттєві ядра черепно-мозкових нервів. Недостатнє навантаження може призвести до косності мислення, браку свіжих ідей, розвитку розумової млявості, швидкого стомлювання, нудьги і, що найгірше, повної розумової деградації. Люди втрачають гостроту мислення, якщо перестають керувати своїм мозком. Це відбувається, якщо людина піддається лінощам замість того, щоб ретельно обміркувати кожну проблему, використовує напрацьовані раніше здобутки. Це відбувається й тоді, коли вона різко обмежує коло своїх інтересів. Наприклад, деякі люди чудово конструюють мости і приймають прекрасні ділові рішення, але не вміють організувати свій час, не здатні підтримати невимушену бесіду, відпочити, розслабитися. Вони використовують свій мозок лише в кількох сферах, зневажаючи всі інші [1].

Коли людина перестає одержувати задоволення від пошуку свіжих ідей, експериментування і дослідження нових можливостей, її мозок слабшає. На жаль, люди часто не розуміють того, що навколишній світ значною мірою створений їхнім мозком. Вони цілком поглинуті тим, що відбувається ззовні, внаслідок чого страждає те, що знаходиться в них усередині. Їхні проблеми, турботи й обов'язки виходять на перше місце, і вони забувають час від часу зробити паузу і задуматися над тим, як вони думають. Здоровий, тренований мозок здатний мислити в різних напрямках.

Відповідно до досліджень Т. В'южека, є чотири основних якості, що характеризують рівень тренуваності мозку: розумова сила, розумова гнучкість, розумова витривалість, розумова координація [1].

Розумова сила – це здатність у будь-який час зосередитися настільки глибоко і тривало, наскільки вам потрібно.

Розумова гнучкість – це здатність переключатися з одного типу мислення на інший.

Розумова витривалість – здатність витримувати високий рівень активності без відривів від процесу мислення і без довготривалих пауз від початку і до завершення роботи.

Розумова координація – здатність урівноважено керувати мисленням при виконанні кількох справ одночасно і прагненні довідатися про нове [1].

Тільки при почерговому навантаженні, напруженні і розслабленні свого мозку різними способами ви можете підтримувати його в добрій формі. Люди, у яких мозок перебуває в добрій формі, здатні виявити себе в будь-якій діяльності.

Висока розумова продуктивність людини залежить також від загального стану її здоров'я, від способу життя, методів роботи, здібностей, умінь і навичок розумової праці.

Здібності не даються в готовому вигляді людині від народження. Вони є результатом

розвитку. Вони формуються, досягають того чи іншого рівня за умови активного включення людини в чітко визначену діяльність, що на перших етапах цього шляху є переважно навчальною.

Для того щоб стати здібними до чого-небудь, треба працювати, учитися. Одним це дається дуже легко, і вони так швидко і так рано опановують секрети конкретної професії, що збоку іноді здається, начебто вони взагалі без усякого навчання стали майстрами своєї справи, а інші витрачають набагато більше праці і часу і не досягають таких значних успіхів. Справа в тому, що розвиток людини визначається не тільки вихованням і навчанням, а й її природженими здібностями, які називаються задатками.

До задатків належать насамперед особливості центральної нервової системи, зокрема кори великих півкуль головного мозку, хоча й властивості всього організму, інших його систем мають важливе значення для розвитку здібностей. Між задатками і здібностями дуже велика дистанція; між одними й іншими – весь шлях розвитку особистості. Задатки багатозначні; вони можуть розвиватися в різних напрямках і, включаючись у розвиток індивіда, самі розвиваються, тобто перетворюються і змінюються. [3]

Саме тепер – у час значного розвитку науки, техніки, мистецтва – проблема здібностей стає гостроактуальною, надзвичайно важливою, хвилює нашу молодь уже на перших етапах її життєвого шляху. Здібностями психологія називає стійкі індивідуальні психічні властивості людини, які є необхідною умовою її успішної діяльності. Вони виявляються у тому, як людський індивід навчається, набуває певних знань, умінь і навичок, освоює певні галузі діяльності, включається у творче життя суспільства. Як правило, будь-яка діяльність вимагає від людини не однієї, а кількох здібностей. Скажімо, для роботи письменника велике значення мають розвинута спостережливність, добра зорова і словесно-логічна пам'ять, сильна уява, здатність до письмової мови, вміння зосереджувати увагу на тому чи іншому об'єкті та багато інших здібностей. Ми розрізняємо просто здібних і винятково здібних людей. Людей винятково здібних часто називають талановитими. Якщо здібність і талант виявляються не в одній сфері, а в кількох, говорять про обдарованість. У зарубіжній літературі її звичайно ототожнюють з інтелектом. Однак, на думку психолога С. Л. Рубінштейна, до неї входить не тільки інтелект, а й усі інші особливості людини, зокрема емоційна сфера, темперамент – емоційна вразливість, тонус, темпи діяльності тощо. Для позначення вищого ступеня обдарованості використовується поняття “геній”. [3]

Поняття “талант” і “геній” розрізняються, насамперед, за об'єктивною значущістю і, разом з тим, оригінальністю того, що людина здатна зробити. Талант характеризується здатністю до досягнень вищого порядку в рамках того, що вже було досягнуто; геніальність же припускає здатність створювати щось принципово нове, прокладати справді нові шляхи, а не тільки досягати високих вершин на вже уторованих дорогах. Високий рівень обдарованості, що характеризує генія, неминуче пов'язаний з незвичайністю в різних чи навіть у всіх сферах. І. П. Павлов стверджував: “Геній – це вища здатність концентрувати увагу на вивченні предмета”. Геніям часто властивий універсалізм, що було характерне, скажімо, для Аристотеля, Леонардо да Вінчі, Р. Декарта, Г. В. Лейбніца, М. В. Ломоносова. Але й обдарованість генія має визначений профіль, і в ньому якась сторона домінує, якісь здібності виявлені й оформлені в основному напрямі його творчості. Результати творчості геніальних людей мають величезне суспільно-історичне значення. З іменами геніїв пов'язані поворотні пункти в розвитку цивілізації – науки, мистецтв, техніки. Легко собі уявити, які великі можливості у людини з високою обдарованістю при наявності у неї сильної волі, посидючості, працьовитості [2].

Виховання працьовитості – найголовніша умова формування будь-яких здібностей. Саме тому важливо з'ясувати, чим забезпечується її розвиток. Насамперед, очевидно, що

вміння тривало, систематично працювати в обраному напрямі є особливістю характеру людини, результат правильного виховання її волі. Воля – це, насамперед, рішучість, наполегливість у досягненні поставлених цілей. Вона за певних умов передбачає здатність виявляти велику витримку, принциповість і мужність. Вольова людина характеризується визначеністю і самостійністю в прийнятті рішень і у своїй поведінці. Людина не боїться невдач і поразок, сміливо долає труднощі, рідко йде на компроміси. Разом з тим людина із сильною волею правильно реагує на критику, визнає свої помилки. Їй властива самокритичність. Вольові зусилля обумовлюються передусім потребами і мотивами. Необхідність задоволення різних потреб (у їжі, одязі, розвагах тощо) мотивує визначену діяльність, трудову активність, а це, природно, змушує докладати визначених вольових зусиль. Власне кажучи, без волі неможлива нормальна життєдіяльність людей. Воля веде до успіху в найменших і великих справах.

Для виховання волі мають значення різні засоби:

1. Так зване “рівняння на улюбленого героя”, тобто створення ідеалу, кумира, яким може стати педагог, друг, батьки, відомі особистості чи персонаж фільму, книги. Але з віком ідеал змінюється.

2. Самопідбадьорення. Застосовуючи дві розумові навички – аналіз і синтез, багато хто веде щоденник, де можна розкласти по полицях будь-яку важку ситуацію. Частіше, звичайно, використовуються відомі народні прислів'я і приказки: “Усе буде добре”, “Лихо не без добра”, “Не було б щастя, так нещастя допомогло” і т.д.

3. Самокритика. Критичне ставлення до себе є сильним підбадьорливим стимулом: воно викликає переливання образи на самого себе, почуття сорому, якщо справа виявиться не доведена до кінця. Зазвичай у такій ситуації кажуть: “Хіба я гірший за інших?”.

4. Самонаказ. У скрутній ситуації можна з успіхом звернутися до самого себе у формі наказу: “Я зроблю це!”.

5. Колективна оцінка. Вона може бути спеціально організованою (збори) чи спонтанною (при спілкуванні). Іноді така оцінка відбувається поза бажанням людини. [2]

Емоційно-вольове виховання людини – надійний плацдарм для успішного вирішення практично будь-якого життєвого завдання. Запорукою будь-якої перемоги є досягнення протягом кожного дня хоча б найменшого успіху. Той, хто не тільки розуміє значення цієї рекомендації, а й бере її на своє озброєння, має реальну можливість значно підвищити ефективність своєї діяльності, незалежно від її конкретного змісту.

Воля – свідоме саморегулювання своєї діяльності, яке забезпечує досягнення мети. Воля безпосередньо пов'язана із силою характеру, його твердістю, рішучістю, наполегливістю. Але характер не вичерпується силою; він має свій зміст.

Характер – це сторона, грань, властивість чи особливість людини, її вдача, які визначають як зміст, так і прояви вчинків і поведінки. Це те, що робить людина і як вона робить.

Чарльз Рід, письменник XIX століття, дав прекрасну пораду всім молодим людям: “Посій думку – і пожнеш вчинок. Посій вчинок – і пожнеш звичку. Посій звичку – і пожнеш характер. Посій характер – і пожнеш долю”. [5]

До характеру можуть включатися не тільки вольові й емоційні, а й інтелектуальні особливості, оскільки вони стають властивостями особистості, що виражаються в якісній своєрідності її ставлення до оточення.

Не кожна ситуація дає ключ до розуміння характеру. Для того щоб виявити справжній характер людини, важливо знайти ті специфічні ситуації, у яких найбільш повно й адекватно виявляється даний характер. Античні автори вважали, що психічний склад людини, особливості її поведінки визначаються співвідношенням у її організмі чотирьох рідин – крові, жовчі, чорної жовчі і лімфи. Тобто, чого в людині більше – такий і її характер. Грецькі назви цих рідин і дали імена темпераментам людини – сангвінік, холерик, меланхолік і флегматик. Їхні спостереження вважаються правильними і донині,

хоча назви і зміст складових багато разів змінювалися. Вчення про чотири типи нервової системи розвивали в Росії І. П. Павлов, В. М. Теплов, В. Д. Небиліцин, в Англії – Г. Айзенк і Дж. Грей [2].

Відомий художник-карикатурист Х. Бідструп якось зобразив реакцію чотирьох людей на одну і ту ж подію: хтось випадково сів на капелюх чоловіка, який відпочивав на лавочці. У результаті: холерик розлютувався, меланхолік страшно засмутився, сангвінік розсміявся, а флегматик незворушно надів капелюх на голову.

Відомий вчений І. П. Павлов писав: “Особистість людини визначається як біологічною спадковістю, так і середовищем. Сила нервової системи (темперамент) – природжена властивість, характер (форма поведінки) переважно складається із набутих звичок” [4].

Ми виховуємо свою волю на дрібницях. І саме тому, що це робиться щодня, ми перетворюємо в звичку керування своєю поведінкою і, таким чином, керування собою.

Однією з очевидних умов високої розумової продуктивності є добре здоров'я – тілесне (соматичне) і душевне (психічне). Значення доброго здоров'я найчастіше недооцінюють навіть представники інтелектуальних професій. Порівняно з людьми, які займаються фізичною працею, люди розумової праці здаються такими, що мають слабе здоров'я. Висока розумова продуктивність, стійка і тривала психічна працездатність забезпечуються краще, якщо людина володіє більшими соматичними резервами. В історії науки і культури можна назвати величезну кількість прикладів поєднання різнобічних розумових здібностей, талантів і навіть геніальності з винятковими фізичними даними. Справжнім титаном – не тільки інтелектуальним, а й фізичним – був Леонардо да Вінчі. Біографи цієї різнобічно обдарованої людини відносять її до фізично найсильніших людей того часу.

Продуктивність розумової праці обов'язково залежить від організації харчування. Достатня кількість життєво необхідних речовин (білки, жири, вуглеводи, вітаміни, мікроелементи) забезпечують високу продуктивність. Так, наприклад, білки забезпечують мозок енергією, але їхня живильна дія нетривала. А вуглеводи діють як паливо для тонкої мозкової структури. Але їжа не повинна бути надмірно калорійною, тому що вона не встигає повністю перетравитися, а “їжа, що не перетравлюється, з'їдає того, хто її з'їв” (Абу-ль-Фарадж, 1226-1286, сирійський письменник, лікар, історик).

Учені-медики зазначають, що загальна калорійність їжі при розумовій праці не повинна перевищувати 2500 ккал на добу. У добовий раціон працівників розумової праці мають входити: білків 100 гр. (наприклад, м'ясо, сир, соя, квасоля, риба), жирів 30-90 гр. (наприклад, олія, сало, маргарин), вуглеводів 400 гр. (наприклад, цукор, крупи, хліб, картопля, виноград, яблука), вітаміни групи В, які мають особливе значення. Поліпшує роботу головного мозку і фосфор, що міститься у звичайнісінькій “вівсянці”. [4]

Підвищення продуктивності розумової праці також залежить від фізичних вправ (гімнастика, лижі, плавання) і правильно проведених днів відпочинку. М'язи тіла постійно впливають на мозок, на психічне самопочуття людини. Біологічні імпульси, що надходять від м'язів у головний мозок, несуть не тільки інформацію про стан “периферії тіла”, а й є своєрідними подразниками, що стимулюють діяльність мозку, збуджують його. Так діє, зокрема, ранкова зарядка, у процесі якої за допомогою фізичних вправ в активність включається і головний мозок, який також повинен перейти на денний режим.

Універсальних рецептів зміцнення здоров'я, підведення організму до того чи іншого випробування не має. Кожна людина повинна виробити власний досвід, виходячи з особливостей своєї нервової системи і вегетативної організації. “Пізнай себе!” – цю мудру пораду древніх греків мусить пам'ятати кожний, хто хоче ефективно і з задоволенням займатися будь-якою роботою.

Варто завжди пам'ятати, що загальною настановою гігієни праці є вимога входити у будь-яку роботу поступово: у роботу треба входити поступово, починати з легшого, а

потім переходити до більш важкого. Період входження індивідуальний, але він завжди повинен мати місце. Філософ I століття, Епіктет, сказав: “якщо хочеш щось робити, перетвори це у звичку; якщо хочеш від чогось відвикнути, просто не роби цього”. Навчання – це процес створення нових звичок. Щораз, здобуваючи нову навичку, ви відпрацьовуєте визначену схему з'єднання ваших нервових клітин. У процесі навчання ми буквально запрограмуємо наш мозок. Складні навички – такі як спів, письмо, танці – будуються на послідовному нашаруванні звичок. Після того як ви опанували один рівень, ваша увага вивільнюється для того, щоб перейти на вищий рівень. Так, навчившись писати, ви вже не думаєте про те, як написати слово, а цілком концентруєте свою увагу на змісті написаного. У вашій нервовій системі відбулося утворення складної з'єднувальної колії. Китайське прислів'я говорить: “Я чую, я забуваю. Я бачу, я запам'ятовую. Я роблю, я розумію”.

Таким чином, можна зробити висновок, що підвищенню продуктивності розумової праці сприяють суб'єктивні й об'єктивні умови:

1. Загальна і специфічна ерудиція кожної окремої людини, її загальна і специфічна культура.
2. Стан здоров'я, харчування і відпочинок.
3. Наявність необхідних для розумової діяльності умінь і навичок.
4. Звичка до творчого гіпотезного мислення (творче сприйняття тексту, самостійність).
5. Систематичність. Здатність працювати систематично – відмітна риса підготовленого працівника розумової праці.
6. Послідовність (планування, ритм і темп у роботі). Добре складений план – це вже початок плідної пізнавальної діяльності.
7. Дотримання вимоги втягування, входження у роботу.
8. Дотримання чіткого порядку в усьому, що стосується виконання роботи. Робоче місце повинно завжди бути в порядку, тому що навіть пошук необхідних паперів, книг відразу змінює ритм психічної діяльності.
9. Цілеспрямоване сприйняття (мислення, воля).

Виховання цих особливостей можливе тільки за наявності відповідної установки, свідомо поставленої мети і систематичного виконання підлеглої їй програми нашого життя.

Використана література:

1. Вьюжек Т. Логические игры, тесты и упражнения / Т. Вьюжек. – М. : ЭКСМО-Пресс, 2001. – 304 с.
2. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 1999. – 720 с.
4. Павлов И. П. Лекции о работе больших полушарий головного мозга / И. П. Павлов. – Л. : Изд-во АН СССР, 1949. – 406 с.
5. Уваркіна О. В. Формування культури розумової праці: навчально-методичний посібник / О. В. Уваркіна. – К., 2002. – 101 с.

Уваркіна О. В. Соціально-педагогічні умови продуктивності умовного праці студентів.

В статті визначаються соціально-педагогічні умови, що сприяють підвищенню продуктивності праці студентів. Аналізується їх роль в процесі адаптації студентів в вищому навчальному закладі через оволодіння системою знань, умінь, навичок і методів умовного праці. Особливу увагу приділено проблемі розвитку вроджених здібностей. Визначено поняття “культура умовного праці”.

Ключові слова: умови, умовний труд, умовна продуктивність, здібності.

Uvarkina O. V. Social and pedagogical conditions of mental work performance of students.

The paper defines the social and pedagogical conditions that enhance the productivity of students. Analyzes their role in the process of adaptation of students in higher education through the mastery of a system of knowledge, skills and techniques of mental labor. Particular attention is focused on the problem of innate abilities. Defined the concept of a "culture of intellectual labor."

Keywords: environment, mental labor, mental performance, ability.

УДК 378:53(07)

Федчишин О. М.
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ
У КЛАСАХ ГУМАНІТАРНОГО НАПРЯМУ НАВЧАННЯ
ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ДОМАШНЬОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ**

У статті розглядається методика проведення домашнього експерименту, як засобу організації самостійної діяльності учнів у класах гуманітарного напрямку навчання, висвітлюються основні принципи, завдяки яким реалізується самостійність учнів у навчально-виховному процесі.

Ключові слова: домашні експериментальні завдання, самостійна діяльність учнів, класи гуманітарного напрямку.

Діяльність учителів в умовах профільного навчання повинна бути спрямована на всебічний розвиток пізнавальної активності учнів, прищеплення їм інтересу до навчання, формування навичок самоосвіти. У розпорядженні вчителя для цього є багато методів, і серед них особливу роль відіграє метод, який отримав назву "самостійна робота учнів".

Розвиток самостійності учнів – це мета діяльності як вчителів так і учнів, тому вчитель повинен створити умови для того, щоб спонукати учня до самостійної роботи, організувати такий режим самостійної діяльності, який би давав можливість реалізовувати головну мету навчально-виховного процесу – розвиток особистості учня, її творчого потенціалу. Найбільш актуальною є така організація самостійної роботи, за якої враховуються індивідуальні особливості учнів і відповідно кожен учень працював би у повну силу своїх можливостей.

Самостійна робота відіграє велику роль у формуванні і розвитку навчальних умінь, пізнавального інтересу. В ній виявляється індивідуальність кожного учня, формується їхній інтелект і характер, логічне мислення, що сприяє засвоєнню глибоких і міцних знань.

Самостійність – це одна з властивостей особистості, що характеризується двома факторами: по-перше, сукупністю засобів – знань, умінь і навичок, якими володіє особистість; по-друге, ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення, а також зв'язки з іншими людьми, які складаються в процесі діяльності [2].

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що на сьогодні відсутній єдиний підхід щодо визначення "самостійної роботи".

У діяльнісній концепції самостійна робота – це сукупність дій учня з предметами у певних умовах, що передбачають відсутність безпосереднього керівництва та допомоги з боку вчителя, з використанням наявних індивідуальних рис особистості для того, щоб отримати продукт, відповідний заданій меті, в результаті чого має бути сформована самостійність як риса особистості учня та засвоєна певна сукупність знань, умінь та навичок.